

НАУКОВІ ПІДХОДИ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ Й ЕРГОТЕРАПІЇ

A З'ясовано, що методична система, спрямована на удосконалення процесу засвоєння змісту підготовки майбутніх фахівців із фізичної терапії й ерготерапії, ґрунтується на компетентнісний, контекстний, логіко-структурний, діяльнісний, інтеграційний і технологічний підходи. У ході дослідження дійшли висновку, що компетентнісний підхід дає змогу змістити акцент у професійній освіті від орієнтації на відтворення знань до їх практичного використання. Контекстний підхід передбачає застосування форм активного навчання, зорієнтованих на професійну підготовку здобувачів вищої освіти та реалізується засобами системного використання професійного контексту. На основі логіко-дидактичного аналізу моделюється методична система формування природничо-наукової компетентності, визначаються мета і завдання цієї системи, формується зміст і здійснюється логічна побудова навчального матеріалу кожної наскрізної змістової траєкторії. Оптимальним підходом до організації освітнього процесу підготовки фахівців із фізичної терапії та ерготерапії вважаємо інтегрований підхід, що узгоджується із сучасними інноваційними методами організації навчальної діяльності. Саме процес природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців із фізичної терапії й ерготерапії з використанням діяльнісного підходу забезпечує можливість формування нового типу фахівця, здатного до неперервного професійного саморозвитку за змінних умов. Технологічний підхід забезпечує реалізацію системи, що ґрунтується на проектуванні способу організації процесу з послідовною орієнтацією на моделювання освітнього процесу, чітко визначену мету, результати навчання і способи їхнього досягнення. Доведено, що лише комплексне науково обґрунтоване поєднання проаналізованих концептуальних підходів створює передумови для ефективного розуміння обраної проблеми.

Ключові слова: фізична терапія; ерготерапія; наукові підходи; система підготовки фахівців; освітній процес; методична система підготовки фізичних терапевтів та ерготерапевтів

S *Fastivets Anna. Scientific approaches of natural-science training of future specialists in physical therapy and ergotherapy.*

The article clarifies that the methodological system which is aimed at improvement of the process of the content acquirement of training of future physical specialists and occupational therapists is based on competency, context, logic framework, and activity, integrative and technological approaches. In the process of the research, we concluded that the competence approach affords an opportunity to shift the emphasis in professional education from the focus on the reproduction of knowledge to their practical use. The contextual approach involves the usage of different forms of active learning, which are focused on the students' professional training. It is also implemented by means of systemic usage of professional context. On the basis of logical-didactic analysis the methodical system of formation of natural-scientific competence is modeled, the purpose and tasks of this system are defined, the content is formed and logical construction of educational material is performed through the semantic trajectory. We suppose that the optimal approach to the organization of the educational process of physical therapy and occupational therapy specialists training is an integrated approach that is consistent with modern innovative methods for organizing educational activities. Particularly, the process of natural-scientific training of future specialists in physical and occupational therapies and successful application of activity approach provides the opportunity to form a new type of specialist who is capable of continuous professional self-development under changing conditions.

The technological approach provides the implementation of the system, which is based on designing a way of organization of the process with a consistent focus on modeling the educational process, a clearly defined goal, learning outcomes and ways of their achievements. It is proved that only a complex scientifically well grounded combination of the analyzed conceptual approaches creates prerequisites for effective understanding of the chosen problem.

Key words: activity approach; competency approach; contextual approach; educational process; ergotherapy; integrative approach; logic-framework approach; methodological system of training physical therapists and ergotherapists

Фастівець Анна Віталіївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та фізичної терапії, ерготерапії, Полтавський інститут бізнесу закладу вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», Полтава, Україна

Fastivets Anna, PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Social Sciences and Humanities, Physical therapy and Ergotherapy, Poltava Business Institute of Higher Educational Institution «Academician Yuriy Bugay International Scientific and Technical University», Poltava, Ukraine

E-mail: anna_fast@ukr.net

Актуальність проблеми. Концепція розвитку вищої медичної освіти України зорієнтована на таку модель підготовки медичних кадрів, яка дозволить створити необхідні умови для збереження й відновлення здоров'я населення. Розвиток медичної освіти в Україні забезпечується впровадженням оновленої методології побудови освіт-

нього процесу за європейськими зразками, метою якого є підготовка висококваліфікованого фахівця з фізичної терапії та ерготерапії.

Саме тому сучасними науковцями і методистами-практиками впроваджуються системи оптимізації підготовки фахівців, зорієнтовані на підвищення якості процесу про-

фесійної підготовки у вищій школі, обґрунтовуються концептуальні основи методичних систем, досліджуються принципи та закономірності їхньої реалізації. Розроблення системи формування природничо-наукової компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії й ерготерапії вимагає об'єктивності й надійності наукових висновків і залежить, насамперед, від загального підходу до тлумачення сутності досліджуваних явищ і процесів, а отже, передбачає здійснення вибору теоретико-методологічних дослідницьких стратегій – наукового підґрунтя, із позицій якого дістають пояснення різноманітні педагогічні явища й закономірності, що є вирішальними у теоретичній інтерпретації цих явищ.

Однак до цього часу не було проведено цілісного аналізу наукових підходів природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців із фізичної терапії й ерготерапії.

Вищезазначене обумовлює актуальність обраної нами тематики.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Під час дослідження нами проаналізовано наукові праці з таких проблем: методологія наукового дослідження (А. Баскаков [1], С. Сисоєва, Т. Кристопчук [14]), методологічні проблеми підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців (Н. Доценко [7], Н. Степанченко [15]); запровадження компетентнісного та контекстного підходу в професійній освіті (А. Вербицький [2], А. Дробін [8], А. Ярошенко [18]); упровадження інтегративного та логіко-структурного підходу в процесі підготовки майбутніх фахівців (І. Гузій [9], Н. Мирончук [10], Ю. Пришупа [13], Ю. Дик, А. Пинський, В. Усанов [5], Л. Дольнікова [6], Л. Пермінова [12]); цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти (О. Вознюк, О. Дубасенюк [3] та ін.). Зокрема, концептуальні підходи до дослідження проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної терапії розглядали А. Фастівець, П. Хоменко, І. Шапаренко [16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на вагомий науковий доробок вітчизняних і зарубіжних учених, нині актуальності набувають дослідження змісту і структури природничо-наукової підготовки фахівців із фізичної терапії та ерготерапії.

Мета статті: дослідити наукові підходи природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців із фізичної терапії й ерготерапії.

Викладення основного матеріалу. Методична система, спрямована на удосконалення процесу засвоєння змісту підготовки майбутніх фахівців із фізичної терапії й ерготерапії, спирається на компетентнісний, контекстний, логіко-структурний, діяльнісний, інтеграційний і технологічний підходи.

Науково-методологічні підходи конкретизують зміст багаторівневої структури методології (гр. *methodos* – метод, *logos* – вчення) – загальної системи теоретичних знань, які виконують роль провідних принципів наукового пізнання, шляхів і засобів реалізації наукового дослідження [14].

Для здійснення об'єктивного і цілісного дослідження природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії необхідними є полінауковий підхід, вивчення ідей, концепцій, закономірностей і принципів інших наук, предметом яких є людина та її діяльність. Отже, під час модернізації системи професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної терапії й ерготерапії варто використовувати загальнонаукові підходи, орієнтовані на педагогічну науку та практику [15, с. 76].

Задля розроблення методології й методики дослідження необхідно проаналізувати можливості раніше розроблених і широко використовуваних методологічних підходів до формування природничо-наукової компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії.

Компетентнісний підхід останнім часом набув широкого поширення через виникнення потреби в підвищенні якості освіти. Під цим поняттям розуміють спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток різнопланових компетентностей особистості як складників її загальної компетентності. Ця інтегрована характеристика охоплює знання, вміння, навички, якості, ставлення, досвід діяльності та поведінкові моделі, які необхідно опанувати людині в процесі навчання та професійної підготовки для подальшої успішної соціалізації та життєдіяльності. На переконання багатьох дослідників, саме компетентнісний підхід дає змогу змістити акцент у професійній освіті від орієнтації на відтворення знань до їх практичного використання; покласти в основу навчання стратегію підвищення гнучкості для розширення можливостей працевлаштування випускників; встановити тісніший взаємозв'язок освітньої мети та конкретних знань, умінь і навичок, необхідних для виконання практичних професійних завдань.

Компетентнісний підхід дає змогу посилити практичний складник професійної підготовки майбутніх фахівців, підкреслює роль досвіду, здатності реалізовувати знання й уміння, акцентує увагу на реальних результатах освіти, розглядаючи їх не як сукупність засвоєної інформації, а набір компетенцій, спроможність фахівця з фізичної терапії та ерготерапії виконувати різноманітні життєві й професійні завдання, його готовність діяти у складних, непередбачуваних ситуаціях, а також важливість розвитку професійно важливих особистісних якостей у майбутнього реабілітолога [там само, с. 78].

У дослідженні А. Ярошенко компетентнісний підхід представлено як один із напрямів модернізації освіти, що передбачає високу готовність випускників до успішної діяльності в різних сферах завдяки сформованості в них системи ключових компетентностей і безпосередньо пов'язаний із переходом у розробленні змісту освіти й систем контролю його якості до системи ключових компетентностей [18, с. 7].

Отже, компетентнісний підхід передбачає формування практичних умінь професійного саморозвитку майбутнього фахівця з фізичної терапії та ерготерапії в процесі

природничо-наукової підготовки у ЗВО. Система природничо-наукової підготовки майбутнього фахівця з фізичної терапії й ерготерапії, побудована відповідно до положень компетентнісного підходу, передбачає переорієнтацію з процесу навчання на практичний результат, тобто на можливість майбутніх фахівців здійснювати власний професійний саморозвиток і практичну діяльність, застосовувати набуті вміння щодо професійного саморозвитку для набуття відповідного досвіду. Використання компетентнісного підходу у процесі природничо-наукової підготовки забезпечує формування професійної компетентності, результатом якої є особистість майбутнього фахівця з фізичної терапії та ерготерапії, який здатний ставити й виконувати різнорівневі професійні завдання, бути конкурентоспроможним на ринку праці, здійснювати практичну діяльність і застосовувати на практиці набутий досвід професійного саморозвитку.

Упровадження компетентнісного підходу в систему природничо-наукової підготовки зосереджує увагу саме на орієнтації навчання на майбутню професійну діяльність, що досягається шляхом застосування положень контекстного підходу.

Контекстний підхід до освіти забезпечує поєднання теоретичної й практичної підготовки майбутніх фахівців, зміцнює взаємозв'язок засвоєних знань із майбутньою професійною діяльністю [2, с. 36]. Такий підхід окреслений як поєднання навчальної та професійної діяльності у процесі формування квазіпрофесійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Контекстний підхід у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної терапії та ерготерапії передбачає застосування форм активного навчання, зорієнтованих на професійну підготовку здобувачів вищої освіти та реалізується засобами системного використання професійного контексту [4].

Повністю поділяємо думку Н. Мирончука про те, що у сучасній системі професійної підготовки фахівців контекстний підхід є фундаментом, що дозволяє врахувати потреби здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників і роботодавців, якісно підготувати майбутніх фахівців до реальних ситуацій професійної діяльності [10, с. 97].

Аналізуючи погляди низки дослідників на проблему критеріїв ефективності педагогічного викладання, М. Девлін і Г. Самаравікрема виокремлюють низку контекстуальних факторів, урахування яких є необхідними у підготовці фахівців у закладах вищої освіти, зокрема професійний (представлено такими характеристиками, як навчальний предмет, розмір групи, здібності студентів, методи оцінки) та соціальний (соціальні, політичні, економічні, технологічні, демографічні зміни, вимоги роботодавців) контексти, елементи яких постійно змінюються, тому систематично повинні переглядатися й оновлюватися у процесі підготовки фахівця [19, с. 116].

Отже, контекстний підхід у професійній підготовці майбутнього фахівця з фізичної терапії й ерготерапії охоплює компетентнісний зміст професії, до якого належать сформованість певних знань, умінь і навичок, наявність здібностей до обраної професії та професійно значущих якостей, набуття яких передбачено програмою підготовки у ЗВО, в обсязі, достатньому для успішного здійснення професійної діяльності (професійна компетентність).

Логіка впровадження компетентнісного і контекстного підходів у професійну підготовку майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії потребує структурування й інтеграції навчального матеріалу циклу природничо-наукових дисциплін. Це актуалізує необхідність застосування логіко-структурного та інтегрованого підходів. Логіко-структурний підхід є методикою планування, реалізації й оцінки програм і проєктів, що містить аналіз проблем, завдань та стратегії, побудову логіко-структурної матриці, складання розкладу заходів і графіка використання ресурсів [11].

Поділяємо погляди Л. Пермінової [12] щодо логіко-дидактичного підходу до структури і змісту навчального матеріалу та пропонуємо реалізувати його у нашому дослідженні шляхом визначення змісту когнітивного складника природничо-наукової компетентності. Матеріалом для реалізації логіко-дидактичного аналізу є наскрізна змістова траєкторія. Під наскрізною змістовою траєкторією розуміємо комплексне тематичне поняття, що містить систему взаємозв'язаних предметних понять, законів, теорій, принципів і методів природничих наук.

Логіко-структурний аналіз матеріалу пропонуємо розглядати як триетапну послідовність дій, окреслених відповідними цілями й завданнями:

1) цілепокладання – осмислення початкових педагогічних умов і нормативної бази формування когнітивного складника природничо-наукової компетентності;

2) логіко-змістовий аналіз – встановлення змісту та логічної організації когнітивного складника природничо-наукової компетентності, завданнями якого є: визначення елементів знань, виокремлення фундаментальних, основних і допоміжних елементів; визначення доцільності введення елементів знань до змісту навчального матеріалу наскрізної змістової траєкторії;

3) методичний (дидактичний) аналіз – проєктування дидактичного циклу, відбір і розроблення дидактичного забезпечення формування кожної наскрізної змістової траєкторії, завданнями яких є: постановка мети формування кожної наскрізної змістової траєкторії з урахуванням особливостей здобувачів освіти; забезпечення необхідного й достатнього рівнів науковості та строгості вивчення теоретичного матеріалу; вибір шляхів і засобів впливу на мотивацію здобувачів освіти щодо опанування кожної наскрізної змістової траєкторії [8, с. 117; 11, с. 20].

Так, на основі логіко-дидактичного аналізу моделюється методична система формування природничо-наукової

компетентності, визначаються мета і завдання цієї системи, формується зміст і здійснюється логічна побудова навчального матеріалу кожної наскрізної змістової траєкторії, організовується практична діяльність педагога й здобувача освіти.

Наявна формальна роз'єднаність споріднених навчальних дисциплін у навчальних планах, будь-які невинуваті розбіжності в понятійно-термінологічному апараті, часте ігнорування важливості використання інтегрованого підходу є перешкодами у справі цілеспрямованого формування гармонійної системи знань здобувачів вищої освіти. Зазвичай загальні відношення, зв'язки та залежності в межах кожної окремої навчальної дисципліни розкриваються шляхом застосування власних, специфічних методів і мають окремий понятійний апарат, внутрішню організацію й наповнення [9, с. 78].

Це актуалізує значення та доцільність використання інтегрованого підходу у системі природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців із фізичної терапії й ерготерапії в сучасних ЗВО.

Згідно з концепцією О. Вознюк і О. Дубасенюк, до функцій інтеграції в освіті належать освітня, виховна, розвивальна, психологічна, методологічна й організаційна. Разом з тим, як зазначають дослідники, інтеграція в освіті може мати низку форм, серед яких: предметно-образна, понятійна, світоглядна, діяльнісна, концептуальна тощо. До головних способів інтеграції належать: уніфікація, універсалізація, категоріальний синтез, екстраполяція, узагальнення, моделювання та систематизація [3, с. 95].

Науковцями виокремлено такі умови, що є необхідними для інтеграції навчальних дисциплін: 1) об'єкти дослідження різних дисциплін повинні збігатися чи бути досить близькими; 2) в інтегрованих дисциплінах повинні застосовуватися однакові або близькі методи дослідження; 3) дисципліни, що інтегруються, повинні будуватися на спільних закономірностях і теоретичних концепціях [5, с. 45]. Щодо перспектив інтегрованого підходу в природничо-науковій підготовці фахівців із фізичної терапії та ерготерапії, визначені умови є актуальними, але й недостатніми для застосування у процесі професійної підготовки, оскільки відображають лише теоретичні аспекти інтеграції знань, не враховуючи специфіку майбутньої практичної діяльності таких фахівців.

У дослідженні Л. Дольнікової запропоновано горизонтальне та вертикальне інтегрування змісту природничих дисциплін у процесі вивчення хімії. У процесі горизонтального структурування змісту матеріалу навчальної дисципліни виникає можливість реалізації герменевтичного аспекту. Так, зі значної кількості взаємопов'язаних змістових компонентів за допомогою інтеграції змісту окремих природничих дисциплін формується гармонійна система знань про об'єкт. Вертикальне структурування вимагає диференціації змісту окремих навчальних дисциплін за принципом концентрів [6].

У природничо-науковій підготовці фахівця з фізичної терапії та ерготерапії важливим шляхом інтеграції знань за чинної предметної системи освіти мають стати інтегративні курси. Технологічне і дидактичне завдання інтеграційного курсу – вибір підстави для інтеграції, що сприяє вирішенню проблеми структуризації змісту навчального матеріалу. Зі зростанням рівня інтеграції підвищуються вимоги до сумісності елементів, які інтегруються (такими елементами можуть виступати навчальні курси, зокрема їхній зміст): міжпредметні зв'язки (перший рівень інтеграції) передбачають використання інформації з одного навчального курсу при вивченні іншого курсу чи застосування елементів міждисциплінарного характеру при вивченні монокурсів; при синхронізації двох або більше курсів маємо часове та тематичне узгодження змістових і процесуальних характеристик курсів [13, с. 136].

Отже, конкурентоспроможному випускникові сучасного ЗВО мають бути притаманні прагнення до постійного поповнення знань і здатність самостійно ставити й виконувати різноманітні завдання професійного характеру. Оптимальним підходом до організації освітнього процесу підготовки фахівців із фізичної терапії та ерготерапії, відповідно до окреслених перспектив, вважаємо інтегрований підхід, що узгоджується із сучасними інноваційними методами організації навчальної діяльності і логічно доповнює компетентнісний підхід.

Формування природничо-наукової компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії й ерготерапії неможливе поза навчальною діяльністю здобувача вищої освіти. Тому серед провідних підходів до професійної підготовки вважаємо за доцільне виокремити діяльнісний підхід. Цей підхід підтверджує, що результати підготовки майбутніх фахівців до неперервного професійного саморозвитку помітні лише в процесі діяльності. Основою цього підходу є теорія, яка полягає в тому, що найважливішу роль у процесі навчання майбутніх фахівців відіграє діяльність. Так, головне положення діяльнісного підходу – провідна роль діяльності в процесі формування особистості здобувача вищої освіти. Цей підхід ґрунтується на теорії діяльності – сукупності психолого-педагогічних досліджень, які вивчають психіку й свідомість, а також процес їх формування та розвитку з точки зору предметної діяльності суб'єкта.

У контексті нашого дослідження діяльнісний підхід розуміємо як організацію освітнього процесу, за якої майбутній фахівець діє з позиції активного суб'єкта пізнання, формує практичні навички і здатність до професійного саморозвитку, планування етапів його здійснення, виконання самоконтролю готовності до професійного саморозвитку, а також аналізу й оцінки результатів своєї діяльності [17, с. 162].

Отже, діяльнісний підхід вимагає особистісного включення майбутнього фахівця з фізичної терапії та ерготерапії в процес професійного саморозвитку, за якого компоненти діяльності спрямовуються й контролюються ним

самим. Здобувач вищої освіти самостійно оперує навчальним змістом, і тільки в цьому випадку інформація засвоюється усвідомлено й міцно, відбувається процес розвитку інтелекту, формується здатність до самонавчання, самоорганізації та неперервного професійного саморозвитку.

У сучасних умовах технологічність стає головною характеристикою діяльності особистості, що визначає перехід на якісно новий ступінь ефективності й оптимальності. Технологічний підхід до формування природничо-наукової компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії спрямований на підвищення якості й ефективності професійної підготовки як цілеспрямований, організований і прогнозований педагогічний вплив на освітній процес.

Нині технологічність є провідною характеристикою освітньої діяльності. Вона позначає перехід на якісно новий ступінь ефективності та оптимальності, порівняно з традиційним, притаманним методикам навчання. Технологічний підхід у контексті завдань нашого дослідження розуміємо як послідовну практичну інтерпретацію мети, змісту, засобів, форм і методів природничо-наукової підготовки, який вимагає врахування об'єктивних психологічних і дидактичних закономірностей засвоєння знань і формування вмінь, а також вибору форм, методів і засобів навчання відповідно до вимог навчальної діяльності майбутніх фахівців із фізичної терапії й ерготерапії.

Технологічний підхід забезпечує реалізацію системи професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної терапії та ерготерапії, яка ґрунтується на проектуванні способу організації процесу з послідовною орієнтацією на моделювання освітнього процесу, чітко визначену мету, результати навчання і способи їхнього досягнення [7, с. 300].

Отже, визначені методологічні підходи до природничо-наукової підготовки передбачають установалення світоглядних позицій і загальних закономірностей як підґрунтя наукового пошуку майбутнього фахівця з фізичної терапії й ерготерапії. Незважаючи на те, що кожен із запропонованих підходів розкриває сутнісні характеристики професійної підготовки фахівця, розроблення системи формування природничо-наукової компетентності не може обмежуватися лише одним із них.

Вважаємо, що лише комплексне науково обґрунтоване поєднання проаналізованих концептуальних підходів створює передумови для ефективного розуміння обраної проблеми й обґрунтування науково-методичних основ природничо-наукової підготовки як стратегічного напрямку професійної підготовки фахівців.

Висновки з даного дослідження. Отже, методологічну основу нашого дослідження становлять окреслені вище методологічні підходи, що інтегрують принципи, форми і способи наукового пізнання у діалектичній єдності, взаємодії та взаємодоповненні. Враховуючи багатогранність об'єкта наукового пізнання, зазначені методологічні під-

ходи підлягають застосуванню системно, що дозволить детальніше розкрити ті або інші його сторони. У своїй сукупності наведені методологічні підходи складають динамічну систему, відкриту для адекватного реагування на соціальний контекст розвитку науки.

Перспективи подальших розвідок убачаємо у розробленні моделі та методики ефективної природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії.

Список використаних джерел

1. Баскаков А. Я. Методология научного исследования : учеб. пособ. Киев : МАУП, 2004. 216 с.
2. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения. Москва : Исслед. центр, 2004. 84 с.
3. Вознюк О. В., Дубасенюк О. В. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 684 с.
4. Воронин А. С. Словарь терминов по общей и социальной педагогике. Екатеринбург : ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2006. 135 с.
5. Дик Ю. И., Пинский А. Д., Усанов В. В. Интеграция учебных предметов. *Советская педагогика*. 1987. № 9. С. 42–47.
6. Дольникова Л. В. Интегративно-дифференцированный подход до структурирования змісту природничих дисциплін у медичних коледжах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2002. 187 с.
7. Доценко Н. А. Методологічні підходи щодо підготовки здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей в умовах інформаційно-освітнього середовища. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 298–301.
8. Дробін А. А. Технологія відбору структурних елементів знань когнітивного компонента природничо-наукової компетентності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 72, т. 1. С. 116–119.
9. Гузій І. С. Напрями використання інтегративного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Молодий вчений*. 2018. № 3 (1). С. 76–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3%281%29_20.
10. Мирончук Н. М. Контекстний підхід у підготовці студентів до професійної діяльності у зарубіжній педагогічній теорії. *Креативна педагогіка*. 2018. Вип. 13. С. 95–101.
11. Пособие Темпус. Целенаправленная разработка и менеджмент проектов. European Training Foundation – ITAD – European Commission. 2002. URL: <http://www.etf.eu.int>.
12. Перминова Л. М. Логико-дидактический подход к обучению. *Педагогика*. 2004. № 1. С. 18–25.
13. Пришупа Ю. Ю. Інтегративний підхід як один із факторів формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів-будівельників. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 1. С. 134–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2014_1_25.
14. Сисоева С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.
15. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 629 с.
16. Фастівець А., Хоменко П., Шапаренко І. Концептуальні підходи до дослідження проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної терапії. *Wiadomosci Lekarskie*. Tom 2018, LXXI, nr 3 cz II. P. 781–786.
17. Фрицюк В. А. Методологічні підходи до вивчення проблеми професійного саморозвитку майбутнього фахівця. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2017. № 6. С. 160–167.
18. Ярошенко А. О. Компетентнісний підхід як один із напрямів підвищення якості освіти підготовки фахівців соціальної сфери. *Міжнародний науковий форум : соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2013. Вип. 14. С. 5–12.
19. Devlin M., Samarawickrema G. (2010). The criteria of effective teaching in a changing higher education context. *Higher Education Research & Development*. 2010. Vol. 29, No. 2, April. Pp. 111–124.

References

1. Baskakov, A. Ia. (2004). *Metodologija nauchnogo issledovaniia [Methodology of scientific research]*: ucheb. posobie. Kiev: MAUP [in Russian].
2. Verbitskii, A. A. (2004). *Kompetentnostnyi podkhod i teoriia kontekstnogo obucheniiia [Competency approach and theory of contextual education]*. Moskva: Issled. tcentr [in Russian].

3. Vozniuk, O. V., & Dubaseniuk, O. V. (2009). *Tsilovi oriientyry rozvytku osobystosti u systemi osvity: intehratyvnyi pidkhd [Target points of personal development in the system of education. Integrative approach]:* monography. Zhytomyr [in Ukrainian].
4. Voronin, A. S. (2006). *Slovar terminov po obshchei i sotsialnoi pedagogike [Glossary of terms in general and social pedagogy]*. Ekaterenburg [in Russian].
5. Dik, Iu. I., Pinskiy, A. D., & Usanov, V. V. (1987). *Integratsiia uchebnykh predmetov [Integration of academic subjects]*. *Sovetskaia pedagogika [Soviet Pedagogy]*, 9, 42-47 [in Russian].
6. Dolnikova, L. V. (2002). *Intehratyvno-dyferentsiiovanyi pidkhd do strukturuvannya zmistu pryrodnychkh dystsyplin u medychnykh koledzhakh [Integrative-differentiated approach to structuring the content of natural sciences in medical colleges]*. (D diss.). Kyiv [in Ukrainian].
7. Dotsenko, N. A. (2017). *Metodolohichni pidkhody shchodo pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity inzhenernykh spetsialnostei v umovakh informatsiino-osvitnoho seredovyshcha [Methodological approaches to the preparation of higher education applicants in engineering specialties within the conditions of information and educational environment]*. *Molodyi vchenyi [Young Scientist]*, 11 (51), 298-301 [in Ukrainian].
8. Drobin, A. A. (2020). *Tekhnolohiia vidboru strukturnykh elementiv znan kohnyvnogo komponenta pryrodnycho-naukovoï kompetentnosti [Technology of selection of structural elements of knowledge of cognitive component of natural science competence]*. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of creative personality formation in higher and general education schools]*, 72, 1, 116-119 [in Ukrainian].
9. Huzii, I. S. (2018). *Napriamy vykorystannia intehratyvnoho pidkhodu u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh fakhivtsiv informatsiinoi, bibliotechnoi ta arkhivnoi spravy [Areas of usage of integrative approach in the vocational training of future specialists in information, library and archival science]*. *Molodyi vchenyi [Young Scientist]*, 3 (1), 76-80. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3%281%29_20 [in Ukrainian].
10. Myronchuk, N. M. (2018). *Kontekstnyi pidkhd u pidhotovtsi studentiv do profesiinoi diialnosti u zarubizhnii pedahohichnii teorii [Contextual approach in preparing students for professional activity in foreign pedagogical theory]*. *Kreatyvna pedahohika [Creative Pedagogy]*, 13, 95-101 [in Ukrainian].
11. *Posobie Tempus. Tselenapravleniia razrobotka i menedzhment proektov [Textbook Tempus. Purposeful development and project management]*. *European Training Foundation – ITAD – European Commission*. (2002). Retrieved from <http://www.etf.eu.int>.
12. Perminova, L. M. (2004). *Logiko-didakticheskiy podkhod k obucheniiu [Logical-didactic approach to teaching]*. *Pedagogika [Pedagogics]*, 1, 18-25 [in Russian].
13. Pryshupa, Yu. Yu. (2014). *Intehratyvnyi pidkhd yak odyn iz faktoriv formuvannya samoosvitnoi kompetentnosti maibutnykh inzheneriv-budivelnykiv [Integrative approach as one of factors of self-educative competence formation of the future engineers]*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy [Visnyk of the National Defence University of Ukraine]*, 1, 134-138. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2014_1_25 [in Ukrainian].
14. Sysoieva, S. O., & Khrystopchuk T. Ye. (2013). *Metodolohiia naukovopedahohichnykh doslidzhen [Methodology of academic researches]:* pidruchnyk. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
15. Stepancherko, N. I. (2017). *Systema profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv fizychnoho vykhovannya u vyshchkh navchalnykh zakladakh [System of professional training of future PE teachers in higher educational institutions]*. (D diss.). Vinnytsia [in Ukrainian].
16. Fastivets, A., Khomenko, P., & Shaparenko, I. (2018). *Kontseptualni pidkhody do doslidzhennia problemy profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv z fizychnoi terapii [Conceptual approaches to the investigation of a problem of professional training of physical therapists]*. *Wiadomosci Lekarskie, LXXI (3/2)*, 781-786 [in Ukrainian].
17. Frytsiuk, V. A. (2017). *Metodolohichni pidkhody do vyvchennia problemy profesiinoho samorozvytku maibutnoho fakhivtsia [Methodological approaches to the study of a problem of professional self-development of future specialists]*. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu [Visnyk of Vinnytsia National Technical University]*, 6, 160-167 [in Ukrainian].
18. Yaroshenko, A. O. (2013). *Kompetentnisnyi pidkhd yak odyn iz napriamiv pidvyshchennia yakosti osvity pidhotovky fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Competence approach as one of the directions of improving the quality of training of specialist of social sphere]*. *Mizhnarodnyi naukovyi forum: sotsiolohiia, psykholohiia, pedahohika, menedzhment [International scientific forum: sociology, psychology, pedagogics, management]*, 14, 5-12 [in Ukrainian].
19. Devlin, M. (2010). *The criteria of effective teaching in a changing higher education context*. *Higher Education Research & Development*, 29, 2, 111-114.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 04.11.2021